УДК 378.147:811

Мельник Алла

ORCID 0000-0002-9093-1225

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германських і романських мов,
Київський національний лінгвістичний університет,
(Київ, Україна) E-mail: alla-i@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТУ CHATGPT У ПРАКТИЧНІЙ МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Представлено результати теоретичного та практичного наукового пошуку щодо доцільності використання чат-ботів зі штучним інтелектом (ШІ) в освітньому процесі загалом та у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів АМ у закладах вищої освіти зокрема. Схарактеризовано особливості чат-боту ChatGPT (GPT), його функціонування та переваги в освітньому процесі. Увиразнено шляхи впровадження цього інструменту у викладанні англійської мови (АМ) для студентів (другого) магістерського рівня вищої освіти.

Констатовано, що у світлі особистісно-діяльнісного підходу GPT дозволяє організувати навчання за принципом поступового зростання автономії, розвитку рефлексивності та креативності магістрантів аж до проєктування індивідуальної навчальної траєкторії кожного здобувача освіти. Практична частина дослідження складається з прикладів вправ для роботи з GPT, зокрема застосування інтелектуальних карт, Сократівського спілкування, активних запитань-нагадувань.

Мета статті: *дослідити особливості послуговування GPT у процесі практичної мовної підготовки майбутніх викладачів АМ на університетському рівні.*

Методологія*. Використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів аналізу та синтезу наукових публікацій з баз даних Scopus та Web of Science, Інтернет-ресурсів; узагальнення педагогічного досвіду. Означені методи дослідження ґрунтуються на ідеях компетентнісного підходу.*

Наукова новизна *полягає у виявлені особливостей GPT у процесі формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності (ПОКК) майбутніх викладачів АМ в умовах змішаного / дистанційного / самостійного навчання.*

Висновки. *ChatGPT відкриває нові можливості для активізації інтерактивності освітнього процесу в умовах змішаного / дистанційного / самостійного навчання, збагачення мовного матеріалу, впровадження нових форм і методів фахової підготовки майбутніх викладачів АМ. Проте, щоб зберегти цілісність сучасної вищої освіти і не жертвувати строгістю, необхідною для надання їй якості, GPT повинен доповнювати досвід викладання, де викладач вищої освіти контролює необхідний обсяг для змістовної взаємодії зі студентами.*

Ключові слова: *майбутні викладачі АМ, магістранти, GPT, штучний інтелект, ПОКК.*

Постановка проблеми. Модернізація системи вищої освіти передбачає активне впровадження інноваційних підходів в організацію освітнього процесу. Основні тенденції розвитку вищої освіти в Україні створюють нові виклики для системи підготовки людини до життя. Швидкі зміни, що відбуваються у суспільстві, технологіях, вимагають від фахівців як професійних, так і загальних компетентностей, зокрема здатності навчатися, критично та системно мислити, програмувати, працювати в умовах невизначеності, креативності, мультикультурності [3].

Згідно з чинною Програмою з англійської мови для університетів / інститутів (2001) випускник другого (магістерського) рівня вищої освіти повинен мати рівень досвідченого компетентного користувача – C2, який визначений так: «Може розуміти без утруднень практично все, що чує, або читає. Може вилучити інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнити її і зробити аргументований виклад у зв'язній формі. Може висловлюватись спонтанно, дуже швидко і точно, диференціюючи найтонші відтінки смислу у досить складних ситуаціях» [2, 24]. Це найвищий рівень володіння мовою, і магістранти не завжди досягають його. Тому на часі оновлення системи вищої філологічної освіти, її змісту та активне впровадження інноваційних підходів у організацію освітнього процесу на університетському рівні.

© Мельник А., 2023

DOI: 10.58407/visnik.232117

Усвідомлюючи важливість практичної мовної підготовки майбутніх викладачів АМ, основним завданням методистів і викладачів є пошук шляхів підвищення рівня їх англійськомовної комунікативної компетентності, формування у них внутрішньої потреби до саморозвитку, удосконалення відповідних умінь, що узгоджуються з новими концепціями вищої освіти, які базуються на постулаті «освіта через усе життя». Жорстокого регламентування і постійного контролю за навчальною діяльністю студентів не достатньо для високих результатів, необхідні наявність власної ініціативи та активності, умови для розкриття творчого потенціалу особистості майбутнього викладача АМ.

Упровадження технологій ШІ у навчальний процес має сприяти вирішення цього завдання, попри те що, вони продовжують залишатися джерелом численних дискусій. Вивчення іноземних мов з підтримкою ШІ, стало трампліном для прискореного впровадження GPT, роль і значення котрого употужнюється в сучасних реаліях і може надати нового значення професійній підготовці майбутніх викладачів.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій. У світовій теорії та практиці досліджено теоретичні й практичні аспекти використання ШТ в освітньому процесі (Ж. Бельда-Медіна, Е. Ву, С. Фуррер, С. Тегос, К. Чжан, А. Аслан, Н. Кім, та ін.). У наукових доробках обґрунтовано науково-методичні підходи і стратегії розвитку професійної підготовки майбутніх учителів / викладачів ІМ (Л. Ананьєва, О. Бігич, Н. Бориско, Л. Гайдукова, Л. Зєня, Т. Коваль, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський, В. Черниш та ін). Коло питань, порушене зазначеними вище авторами, дуже широке, однак невирішеними аспектами є практичне застосування GPT у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів АМ. Для впровадження цього інструменту щодо покращення навчального процесу на заняттях з АМ викладачі повинні мати уявлення про його можливості, оскільки, ми вважаємо, що GPT є цінною моделлю для удосконалення мовної підготовки студентів та забезпечення індивідуалізованого і доступного навчального процесу в університеті.

На початку цього року GPT вийшов на світову арену, давши нам усім можливість побачити на власні очі, що може чекати нас у майбутньому. Ми припускаємо, що розвиток технологій ШІ є неминучим процесом сьогодення і одним із ключів до стійкої системи освіти, але чи існує спосіб прийняти ці технології, зберігаючи цілісність, не жертвуючи строгістю, необхідною для надання якісної освіти?

Відтак **метою статті** є дослідити потенціал та особливості використання GPT у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів АМ. Для її досягнення слід виконати такі завдання: забезпечити аналіз попередніх наукових пошуків щодо чат-ботів зі ШІ в освітньому процесі; схарактеризувати особливості GPT – 3, його функціонування та переваги; увиразнити шляхи впровадження цього інструменту у викладанні АМ для студентів (другого) магістерського рівня, зокрема у процесі формування мовної і мовленнєвої комунікативної компетентностей майбутніх викладачів АМ в умовах змішаного / дистанційного / самостійного навчання.

Методологія. Використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів аналізу та синтезу наукових публікацій з баз даних Scopus та Web of Science, Інтернет-ресурсів; педагогічні спостереження, узагальнення педагогічного досвіду. Означені методи дослідження ґрунтуються на ідеях компетентнісного підходу.

Наукова новизна полягає у: наданні уявлення про потенційні переваги використання GPT у контексті професійної підготовки здобувачів вищої освіти; розкриті шляхи впровадження GPT у процесі формування мовної і мовленнєвої комунікативної компетентності майбутніх викладачів АМ в умовах змішаного / дистанційного/самостійного навчання на університетському рівні.

Виклад основного матеріалу. Досягнення в робототехнічних дослідженнях дозволили роботам допомагати людям у багатьох сферах. Останнім часом з'являється все більше досліджень, присвячених вивченню шляхів послуговування чат-ботами (ЧБ) у філологічній освіті. Завдяки технологіям ШІ комп'ютерні системи здатні визначати значення висловлювань користувачів і відповідно реагувати на них. Мобільні додатки на основі ЧБ для вивчення мов дозволяють студентам вивчати їх будь-де і будь-коли. Іншими словами, у своєму повсякденному житті вони можуть легко навчатися будь-де і тоді, коли вони відчувають потребу.

Дослідники [6; 7; 9–12; 14–16] одностайні в тому, що технології ШІ змінили моделі освітнього процесу та вплинули на діяльність викладача та студента й оцінюють багато з цих змін як позитивні. Дослідження виявили переваги ЧБ у освітньому середовищі, зокрема, останні сприяють: зацікавленості і залученню учнів завдяки можливості стимулювати розмови (К. Чжан, 2021); приємному досвіду навчання шляхом взаємодії в режимі реального часу (Н. Кім, 2019); ефективності навчання (Е. Ву, 2020), академічно продуктивному спілкуванню в мультимедійному курсі, (С. Тегос, 2015); готовності студентів до спілкування (Е. Айедун, 2019); полегшенню викладання та вивчення ІМ на різних рівнях освіти у різних контекстах викладання АМ професійного спрямування (Б. Джунайді, 2020); розвитку іншомовних навичок в говорінні, читанні, аудіюванні та письмі (Д. Гейєд, 2022); підвищенню рівня критичного мислення студентів (Ж. Бельда-Медіна, 2022).

У світлі емпіричних досліджень щодо вивчення ІМ та ефективності застосування ШІ виявлено, що ЧБ надає учасникам навчального процесу і тим, хто вивчає ІМ, впевненості в собі, покращує їхні навчальні досягнення, збагачує мовний матеріал, підвищує англійськомовну комунікативну компетентність.

Тенденція до неоіндустріалізації, упровадження концепції Індустрії 4.0, роботизація у найближчі роки змінять перелік найбільш зажаданих професій. Професії, пов'язані з освітою, залишаться актуальними, оскільки не зможуть бути заміщені автоматизованими системами навіть з використанням ШІ [3]. П. Смутний, П. Шрайберова розглядають ЧБ як розумного асистента вчителя в майбутньому і заохочують вчителів використовувати його під час занять у класі [13]. Припустимо, що навіть якщо професія викладача АМ не буде через кілька десятиліть перехоплена ШІ, ключові технологічні фактори завдяки його безпрецедентному поширенню сьогодні мають стимулювати педагогічну спільноту створити для нинішнього покоління студентів сприятливе інформаційно-комунікативне середовище, яке б вчило їх впоратися зі змінами, органічно поєднати переваги ЧБ та б навчило захищати ментальну рівновагу.

Показовими в цьому аспекті є твердження К. Фуррера про те, що викладачі повинні пам'ятати про обсяг людської взаємодії, доступний для студентів, і створювати можливості для змістовної взаємодії з ними [9]. ЧБ можуть допомогти створити більш гнучке навчальне середовище, дозволяючи студентам навчатися у власному темпі та у власний спосіб, вивчати теми настільки глибоко, наскільки вони хочуть, і завжди мати доступ до підтримки, коли це необхідно [8].

Узагальнюючи викладене вище, можна говорити, що виникає потреба розглянути дослідження у контексті особистісно-орієнтованого навчання, що має надати нового значення поняттю «залучення здобувача освіти до освітнього процесу», що раніше визначалося здебільшого його фізичною присутністю на заняттях [3]. Особистісно-діяльнісна парадигма, передбачає розвиток особистісного потенціалу кожного студента і ЧБ уможливлює побудову навчання за принципом індивідуального розвитку, що створює сприятливі умови для навчання, оскільки передбачає запропоновані викладачем та обрані студентом засоби відповідно до індивідуальних можливостей та потреб.

Вважаємо правомірним у контексті окресленої проблеми стверджувати, що особистісно-діяльністний підхід дасть змогу організувати навчання за принципом поступового зростання автономії студентів і передбачає використання GPT з метою розвитку рефлексивності, креативності та активності студентів-магістрантів аж до проєктування індивідуальної освітньої траєкторії, побудованої з урахуванням їх інтересів.

Описавши основні аспекти технології ЧБ, з'ясуємо суть GPT, який набирає популярності за його потенціал допомагати студентам навчатися ефективніше та швидше, а також за здатність залучати їх до інтерактивних розмов.

У процесі наукових розвідок з'ясовано, що GPT – це модель обробки природної мови, яка здатна розуміти та створювати людську мову. Така технологія використовує машинне навчання для створення тексту, використовуючи природну мову як вхідні дані, здатна генерувати текст такої ж якості, як і той, що створюється людьми, і це може революціонізувати спосіб, у який ми навчаємо, навчаємося та спілкуємося.

З появою версій GPT – 3 та 4 онлайн-навчання робить ще один величезний крок вперед [4; 5]. По-перше, це передовий ШІ, який здатний розуміти письмову чи усну мову та реагувати на неї різними способами, дозволяє учасникам навчального процесу взаємодіяти з матеріалами курсу інтуїтивно зрозумілою розмовною манерою. Це величезна перевага над традиційними формами онлайн-навчання, де студенти часто обмежуються читанням і виконанням завдань без реальної взаємодії. По-друге, GPT забезпечує персоналізований досвід навчання, легко визначає потреби студента та надає спеціалізований контент, який відповідає його цілям. Це дозволяє студентам навчатися у своєму власному темпі, не відчуваючи себе перевтомленими чи розгубленими. По-третє, така модель революціонізує онлайн-навчання, надаючи миттєвий зворотний зв'язок, швидко аналізує та оцінює відповіді студентів, забезпечуючи корисний зворотний зв'язок у режимі реального часу. Це допомагає їм швидко виявляти та виправляти будь-які помилки, які вони могли зробити, і заохочує їх продовжувати навчання. По-четверте, GPT – це покращена версія будь-якої пошукової системи, яка може знайти будь-який необхідний ресурс, надати кілька варіантів різних джерел на спільну тему, надіслати опис та приклади використання цього ресурсу, створити завдання, яке зумовило б застосування цього ресурсу, згенерувати тест, який перевірив би як учні впорались з його виконанням. По-п'яте, така програма допомагає генерувати ідеї. Вони не завжди будуть оригінальними, однак можуть допомогти зрушити з мертвої точки та наштовхнути на власні задуми на основі запропонованих відповідей ЧБ.

Наш досвід роботи показує, що послуговування GPT у практичній мовній підготовці магістрантів сприяє головній меті опанування АМ спеціального вжитку майбутніми викладачами – формуванню ПОКК, забезпечуючи їх досвідом самостійної навчальної діяльності в освітньому та професійному аспектах. В сучасному освітньому просторі GPT має значний потенціал у межах професійної підготовки нинішнього фахівця і допоможе майбутнім викладачам АМ «думати самостійно», мислити творчо та критично, загартовувати ментальний інтелект.

Увиразнюючи ПОКК майбутніх викладачів АМ як здатність реалізувати мовні, мовленнєві, лінгвосоціокультурні та навчально-стратегічні знання, навички та уміння майбутніх викладачів для їх успішного професійного спілкування, уважаємо за необхідне проаналізувати формування професійно орієнтованої мовної та мовленнєвої компетентностей у світлі моделі GPT- 3.

Контроль рівня засвоєння вивченого лексичного матеріалу є одним зі шляхів використання ЧБ, оскільки систематизація вивченої лексики призводить до її кращого запам'ятовування, дає можливість повторювати професійно орієнтований лексичний матеріал перед написанням контрольних робіт чи тестів.

Наприклад, магістрант може використовувати цей інструмент для створення персоналізованого тесту / вікторини до теми «Ethic code of English teachers», що відповідатиме його індивідуальним і професійно орієнтованим потребам та дозволить йому перевірити свої знання. Викладач звертає увагу студентів на активну лексику, яку слід опрацювати*: adapt at, blue-collar job, blunt, clueless about, to command respect, to compose, conscientious, to constitute, cushy, dead-end, devotion, dedication, groundwork, to give credit to, to enfold, to embrace a task, high-powered, interactive, innovation, instrumental to /for, interactive, interpersonal, menial, methodical, plum, proper, to request, to strive, to take credit for, to take charge of, to take issue with, take notice of, taxing, tedious, unquestioning*. У вікні чату студент вказує тему та відповідні ЛО та GPT створює питання до тренувального тесту, які підготують його до майбутнього тесту за темою. Після того як студент дав відповідь, ЧБ виправляє помилки. Це сприяє повнішому розумінню досліджуваних тем, що призводить до відмінного запам'ятовування.

Якими б чіткими не були граматичні правила щодо оперування граматичним матеріалом, легше їх усвідомити у процесі комунікації з ЧБ, що стимулює когнітивні процеси (пам'ять, увагу, уяву, сприйняття), допомагає побачити суть проблеми, виявити нові знання. Відтак GPT полегшує розуміння навчальної інформації, сприяє осмисленню, кращому й міцнішому засвоєнню граматичних явищ.

Під час розмови з ЧБ, де студенти можуть практикувати свої мовні навички, їм необхідно правильно ставити запитання, бо граматичні помилки можуть призвести до того, що GPT неправильно інтерпретуватиме запитання, що призведе до нерелевантних або неточних відповідей. Тому студентам обов'язково необхідно вичитувати свої повідомлення, щоб ЧБ чітко і правильно їх зрозумів. Відтак відбувається природно самостійне структурування навчальної інформації, практичне засвоєння граматичної будови мови, системи мовних одиниць і правил її використання у процесі природної комунікації.

Прикладом завдання для роботи з чатом щодо формування ПО граматичної компетентності є таке: *You are working on the grammar point where certain adjectives take a slightly different sense when they precede or follow the noun they modify. You have already understood the material and done some assignments provided in the manual. But some groupmates claim that the phrases «the present students» and «the students present» have similar meanings and usage. Do research with the chat GPT on clarifying nuances of the adjective «present» depending on its placement before or after a noun. Represent the most necessary information about this grammar point so that students can use it more accurately in writing and speaking. Try to make up your own exercise helping your groupmates to understand the use of the grammatical structure being learnt. Present it in class. Use of visual aids will be appreciated.*

Володіння мовленнєвою компетентністю в аудіюванні / говорінні можливе за умови сформованості навичок і розвитку вмінь іншомовного мовлення. Під час слухання чи читання лекцій з метою вилучення й запам'ятовування інформації для її подальшого застосування, студенти намагаються роботи нотатки. Самотестування – один зі способів навчання, а використання активних запитань для пригадування є дієвим методом, де GPT може фактично опитати студентів на будь-яку тему в реальному часі, замість того, щоб створювати активні запитання для пригадування, які студент зможете використати пізніше.

До прикладу, студент переходить на YouTube і, відкривши вкладку транскрипції, копіює окреме відео і додає його у віконце розмови з GPT, згодом просить його підсумувати ключові моменти, щоб перевірити себе. У такому випадку можливі два варіанти співробітництва. Перший – попросити чат GPT діяти як викладач і фактично ставити окремі запитання, на які магістрантові потрібно буде дати правильну відповідь у вікні чату, чи запитання з декількома варіантами відповідей з однією правильною для неправильних відповідей, з якими студент може попрактикувати, а потім перерахувати пояснення до кожного з них. Другий – ЧБ може перетворитися на Сократа та ставити під сумнів переконання магістранта, побудовані на основі прослуханого фрагмента і змушує, таким чином, студента розвинути аргументовані судження, логічні умовиводи. У світлі формування надважливих ключових навичок – так званих «чотирьох К», Сократівське спілкування з ЧБ розвиває саморефлексію, здатність об'єктивно оцінити результати своєї розумової діяльності та власні механізми мислення.

Прикладом завдання для роботи з ЧБ на самоперевірку прочитаного та опрацьованого матеріалу є таке: *You have analyzed materials on types of questions you may be asked at a teaching interview, along with suggestions and links to resources to guide you in preparing your answers and in practicing citing specific strategies. Share the link https://www.edutopia.org/article/11-questions-youll-be-asked-teaching-interview with GPT and ask it to write questions in the style of your teaching interview which you can then practice later. Be*

very specific and ask chat GPT to write out a multiple choice question with one correct answer for incorrect answers and then list out explanations for each.

Ще одним прикладом завдання для роботи з ЧБ за допомогою Сократівського спілкування є таке: *You have analyzed materials on types of questions you may be asked at a teaching interview, along with suggestions and links to resources to guide you in preparing your answers and in practicing citing specific strategies. Share the link https://www.edutopia.org/article/11-questions-youll-be-asked-teaching-interview with GPT and ask it to turn into a Socrat to question you the principles and strategies, actually understanding how well you are prepared for the teaching interview. Or you can then make a statement and chat GPT will question things and get you to respond to develop an argument.*

Дослідження дозволяє припустити, що ЧБ надає персоналізовану підтримку студентам-магістрантам під час дискусій, обговорення проблем з метою знайти шляхи їх вирішення; допомагає створювати висловлювання у формі повідомлення, розповіді, презентації чи інтелектуальної карти.

Звернемо увагу на використанні інтелектуальної карти (ІК), яка призначена для візуалізації інформації під час її обробки людиною. Головна особливість ІК полягає в тому, що її окремі елементи пов'язуються асоціативними зв'язками, звичними для людського мислення і пам'яті. Крім того, в ІК реалізуються асоціативність та ієрархічність мислення – від загального до конкретного. При створенні карти відбувається максимальна активізація інтелектуальних резервів обох півкуль людського мозку: правої та лівої. Перша відповідає за образне, асоціативне мислення, загальне сприйняття, а друге – за логічне й аналітичне мислення, підбір деталей [1, 50–53]. Саме GPT може допомогти створити ефективну ІК, яка буде використовуватися як основа для обговорення проблемних ситуацій, введення професійно орієнтованої дискусії (ПОД).

Інформативно-підготовчий етап відбувається шляхом пошуку та одержання необхідної магістрантам для участі у дискусії інформації, одержаної у GPT, її аналізу та прогнозування змісту. Одним із завдань такого етапу є опрацювання додаткової інформації, необхідної для ведення дискусії в змішаному / дистанційному навчанні, оскільки магістрантам може бракувати аргументованого висловлювання, знань з психології, педагогіки, методики, психолінгвістики, лінгвістики, життєвого і мовного досвіду, необхідних для розв'язання проблеми. Тому важливою є позааудиторна самостійна чи асинхронна самостійна робота, яка надалі має забезпечити ініціативність мовленнєвої поведінки учасників дискусії в аудиторії, а також сприятиме поступовому переходу від підготовленого мовлення до непідготовленого. Для підготовки до ПОД під час спілкування з ЧБ у студентів розвивається вміння в читанні: розуміння загального змісту прочитаного, узагальнення фактів, співвіднесення подій, встановлення зв'язків, інтерпретація одержаної інформації тощо. GPT забезпечує студентів засобами контактності, за допомогою яких відбувається обмін думками.

Наприклад, використовуючи GPT, студенти мають знайти інформацію за темою «Lateral thinking cultivation». Для цього викладач забезпечує студентів початковою формою ІК до згаданої теми. Студенти можуть заповнювати карту з використанням інформації від ЧБ, послуговуючись навідними запитаннями. Це дає можливість студентам зібрати необхідну інформацію для подальшого обговорення ключових (основних гілок) та другорядних (підгілок) частин ІК.

Прикладом завдання для роботи з чатом щодо формування усної мовленнєвої компетентності є таке: Task: There is a mind map to visualise the topic «Lateral thinking cultivation through learning ESL», involving 3 main branches «Lateral Thinking (LT)», «Techniques for developing LT», «Fostering LT in English lessons» (see Figure 1). Enlarge the mind map with sub-branches, using chat bot GPT. The more specific your chat questions are, the better the map will be. To build a new mind map, you can use the service www.coggle.it. or www.xmind.net

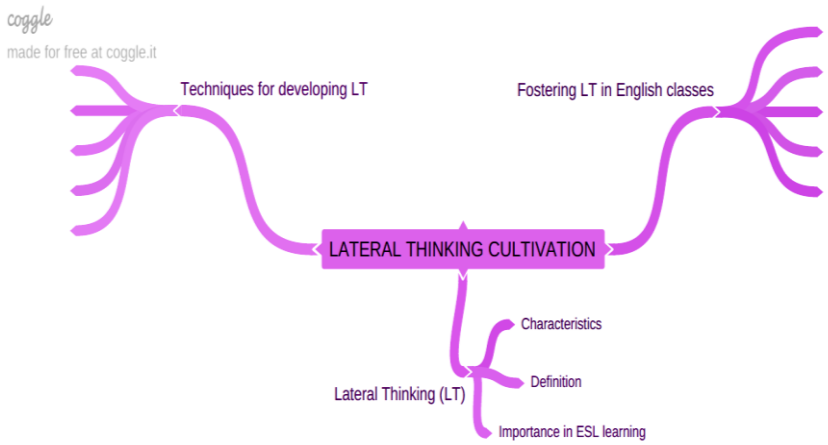

Figure 1. Initial form of a mind map for the topic «Lateral thinking cultivation»

Читання є письмовим видом мовленнєвої діяльності. Сприймати інформацію з тексту для читання легше, ніж під час слухання, оскільки текст знаходиться перед очима. Проте, якщо для підготовки професійно орієнтованого дослідницької проєктної роботи з навчальної дисципліни «Культура усного і писемного мовлення англійської мови» необхідно переглянути достатню кількість англійськомовних фахових / освітніх джерел, а занотувати знайдену необхідну інформацію у вигляді тез, цитат, коротких записів є занадто об'ємним у часовому плані, то GPT може узагальнити отриману інформацію, встановити логічних зв'язків між основними ідеями.

Прикладом вправи для роботи з чатом щодо формування ПОКК в читанні є така: *There are materials on which your project will be based.* https://www.christenseninstitute.org/wpcontent/ uploads/2022/08/ Relationship_Mapping.pdf; https://www.christenseninstitute.org/publications/value-networks/; https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED610709.pdf *Ask the chat GPT to summarize the information on each source. Do you support GPT point of view? Provide relevant arguments or counter-arguments.*

GPT у навчанні професійно орієнтованого спілкування майбутніх викладачів АМ варто використовувати для збирання ідей, оскільки навчання написання есе сприяє формуванню комунікативної компетентності в письмі і потребує від студентів значної кількості ідей, які допомагають описувати, порівнювати, знаходити аргументи, пояснювати причини виникнення проблем, вказувати шляхи їх вирішення тощо.

Прикладом вправи для роботи з чатом щодо формування ПО мовленнєвої компетентності в письмі є така: *Read the text below. Write an opinion essay summarizing and evaluating key points from the text. Use your own words throughout as far as possible, and include your own ideas in your answer. Write your answer in 240-280 words. Then use Chat GPT to assess your essay according to the Common European Framework of Reference for Languages, Level C 2.*

Once my English major student cited Bruce Wilson, an Australian educator who said: A teacher needs to use approaches that enable young people to take responsibility for their learning. A teacher needs to negotiate a contract with young people, rather than impose her/his standards. In my opinion, freedom involves responsibility. We should give our students more freedom, but it should be freedom of creation. Higher quality of education cannot be achieved without changing the philosophy of the teacher and the learner – active partnership in seeking for knowledge vs. the philosophy of knowledge provider and passive receiver; encouraging individual choice and decision making vs. controlling and manipulating students; professional and student honesty vs. cheating and plagiarism. We are not supposed to spoon-feed students with facts, but to develop their creative thinking and ability to acquire knowledge on their own.

Взаємодія з ЧБ може відбуватися з метою самоконтролю вивченого матеріалу і рівень навчальних досягнень магістрантів залежатиме від того, наскільки опрацьованою буде навчальна робота з чатом. До прикладу, після безпосереднього спілкування з ЧБ студенти можуть групувати лексичні одиниці за власним підходом і це сприятиме кращому запам'ятовуванню, допоможе зробити як усне, так і писемне мовлення багатшим шляхом значного запасу лексики. У такому випадку аналіз співпраці через деякий час дозволить студентам краще усвідомити процес навчання, самостійно визначити ті питання, в яких асоціативний (логічний) ланцюжок з якихось причин виявився недосконалим.

Висновки. Розвиток технологій ШІ є неминучим процесом сьогодення і одним з ключів до стійкої системи вищої освіти. У межах професійної підготовки нинішнього фахівця ЧБ надає персоналізовану підтримку студентам, сприяє їхній інтерактивності, має великий потенціал щодо підвищення мотивації навчання, , вчить загартовувати ментальний інтелект.

GPT є цінним інструментом щодо формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності (ПОКК) майбутніх викладачів АМ в умовах змішаного / дистанційного / самостійного навчання, допомагає «думати самостійно», мислити творчо та критично.

Проте необхідно пам'ятати що, для того, щоб зберегти цілісність сучасної вищої освіти і не жертвувати строгістю, необхідною для надання їй якості, викладач вищої освіти має контролювати необхідний обсяг для змістовної взаємодії зі студентами-магістрантами. За умови належного керівництва викладача, використання GPT у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів АМ є виправданим і може стати чудовою моделлю для підвищення заохочення студентів до самостійного навчання та результатів їх навчання. Важлива теза сьогодення полягає в тому, що GPT повинен доповнювати досвід викладання, а не замінювати потребу в більш особистих взаємодіях. Викладачі повинні розсудливо використовувати ЧБ у процесі викладання та розпізнавати, коли потрібно більше їхньої взаємодії зі студентами для оптимізації результатів навчання.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в описі шляхів застосування GPT у процесі формування соціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти, урахування недоліків, які несе в собі ЧБ у контексті професійної підготовки майбутніх викладачів АМ.

References

1. Бруннер Е. Ю. Применение технологии mind map в учебном процессе. Розвиток міжнародного співробітництва в галузі освіти у контексті Болонського процесу: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. Ялта: РВВ КГУ, 2008. Вип. 19. Ч.1. С. 50–53.

Brunner, E. Yu. (2008). Prymenenye tekhnolohyy mind map v uchebnom protsesse [Applying mind map technology in the learning process]. Rozvytok mizhnarodnoho spivrobitnytstva v haluzi osvity u konteksti Bolonskoho protsesu – Development of International Cooperation in Education in the Context of the Bologna Process: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Yalta: RVV KHU, 19, 1, 50–53. [in Ukrainian].

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment]. Naukovyi redaktor ukrainskoho vydannia doktor ped. nauk, prof. S. Yu. Nikolaieva. (2003) Kyiv: Lenvit. 273 s. [in Ukrainian].
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/ rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf. (дата звернення: 14.04.2023).
Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031]. Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf.
4. Чат GPT–4: Як це змінює освіту та навчання. URL: https://ts2.space/uk/% D1%87%D0%B0%D1%82-gpt-4-%D1%8F%D0%BA. (дата звернення: 16.04.2023).
Chat GPT – 4: Yak tse zminiuie osvitu ta navchannia [GPT Chat – 4: How it changes education and learning]. Retriver from: https://ts2.space/uk/%D1%87% D0%B0%D1 %82-gpt-4-%D1%8F%D0%BA.
5. 6 варіантів як ChatGPT може допомогти вчителю англійської. URL: https://grade.ua/uk/blog/6-variantov-kak-chatgpt-mozhet-pomoch-uchitelyu/. (дата звернення: 16.04.2021).
6 variantiv yak ChatGPT mozhe dopomohty vchyteliu anhliiskoi [6 ways ChatGPT can help your English teacher]. Retrived from: https://grade.ua/uk/blog/6-variantov-kak-chatgpt-mozhet-pomoch-uchitelyu/
6. Ayedoun E., Hayashi Y., Seta K. Adding communicative and affective strategies to an embodied conversational agent to enhance second language learners' willingness to communicate. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2019. №*29*(1). PP. 29–57.
Ayedoun, E., Hayashi, Y., Seta, K. (2019). Adding communicative and affective strategies to an embodied conversational agent to enhance second language learners' willingness to communicate. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, *29*(1), 29–57.
7. Belda-Medina J., Calvo-Ferrer J. R. Using chatbots as AI conversational partners in language learning. *Applied Sciences. 2022. №*12(7). PP. 1-16. URL: https://www.researchgate.net/publication/362889082_Using_ Chatbots_as_AI_Conversational_Partners_in_Language_Learning. (дата звернення: 10.03.2023).
Belda-Medina, J., Calvo-Ferrer, J. R. (2022). Using chatbots as AI conversational partners in language learning. *Applied Sciences*, 12(7), 1-16. Retrieved from:https://www.researchgate.net/publication/362889082_Using_ Chatbots_as_AI_Conversational_Partners_in_Language_Learning.
8. Chen Y., Jensen S., Albert L. J., Gupta S., Lee, T. Artificial intelligence (AI) student assistants in the classroom: Designing chatbots to support student success. *Information Systems Frontiers*. 2022. № *25*(2). PP. 1–22.
Chen, Y., Jensen, S., Albert, L. J., Gupta, S., Lee, T. (2022). Artificial intelligence (AI) student assistants in the classroom: Designing chatbots to support student success. *Information Systems Frontiers*, *25*(2), 1–22.
9. Furrer C. J., Skinner E. A., Pitzer J. R. The influence of teacher and peer relationships on students' classroom engagement and everyday motivational resilience. *Teachers College Record*. 2014. №*116* (13). PP. 101–123.
Furrer, C. J., Skinner, E. A., Pitzer, J. R. (2014). The influence of teacher and peer relationships on students' classroom engagement and everyday motivational resilience. *Teachers College Record, 116* (13), 101–123.
10. Gayed J. M., Carlon M. K. J., Oriola A. M., Cross J. S. (2022). Exploring an AI-based writing assistant's impact on English language learners. *Computers and Education: Artificial Intelligent*. URL: https://www.researchgate.net/publication /358857126_Exploring_an_AI-based_writing_Assistant's_ impact_ on_ English _language_learners. (дата звернення: 04.04.2023).
Gayed, J. M., Carlon, M. K. J., Oriola, A. M., and Cross, J. S. (2022). Exploring an AI-based writing assistant's impact on English language learners. *Computers and Education: Artificial Intelligent*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/ publication/358857126_Exploring_an_AI-based_writing_Assistant's_impact_on_ English_language_learners.
11. Junaidi B. H., Julita K., Rahman F., Derin T. Artificial intelligence in EFL context: Rising students' speaking performance with Lyra virtual assistance. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. № *29* (05), PP. 6735-6741. URL: http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/ 17726. (дата звернення: 12.04.2023).
Junaidi, B. H., Julita, K., Rahman, F., and Derin, T. (2020). Artificial intelligence in EFL context: Rising students' speaking performance with Lyra virtual assistance. *International Journal of Advanced Science and Technology*, *29* (05), 6735 – 6741. Retrieved from http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/ 17726.
12. Kim N. Y., Cha Y., Kim H. S. Future English learning: Chatbots and artificial intelligence. *Multimedia-Assisted Language Learning*. 2019. № 22(3), PP. 32–53.
Kim, N. Y., Cha, Y., Kim, H. S. (2019). Future English learning: Chatbots and artificial intelligence. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 22(3), 32–53.
13. Smutny P., Schreiberova P. Chatbots for learning: A review of educational chatbots for the facebook messenger. *Computers & Education*. 2020. №151. URL: https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103862. (дата звернення: 11.04.2023).

Smutny, P., & Schreiberova, P. (2020). Chatbots for learning: A review of educational chatbots for the facebook messenger. *Computers & Education*, 151. Retrieved from: https://doi.org/10.1016/j.compedu. 2020.103862

14. Tegos S., Demetriadis S., Karakostas A. Promoting academically productive talk with conversational agent interventions in collaborative learning settings. *Computers & Education*. 2015. №87, PP. 309–325.
Tegos, S., Demetriadis, S., Karakostas, A. (2015). Promoting academically productive talk with conversational agent interventions in collaborative learning settings. *Computers & Education*, 87, 309–325.
15. Wu E. H. K., Lin C. H., Ou Y. Y., Liu C. Z., Wang W. K., Chao C. Y. Advantages and constraints of a hybrid model K-12 e-learning assistant chatbot. *IEEE Access.* URL: https://doi.org/10.1109/ACCESS. 2020. 2988252. (дата звернення: 12.04.2023).
Wu, E. H. K., Lin, C. H., Ou, Y. Y., Liu, C. Z., Wang, W. K., & Chao, C. Y. (2020). Advantages and constraints of a hybrid model K-12 e-learning assistant chatbot. *IEEE Access.* Retrieved from: https://doi.org/ 10.1109/ ACCESS.2020.2988252
16. Zhang K., Aslan A. B. AI technologies for education: Recent research & future directions. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 2021*. *№2*. URL: https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100025. (дата звернення: 14.04.2023).
Zhang, K., Aslan, A. B. (2021). AI technologies for education: Recent research & future directions. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 2.* Retrieved from: https://doi.org/10.1016/j.caeai. 2021.100025

Melnyk Alla

ORCID 0000-0002-9093-1225

Doctor of Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Germanic and Romance Languages,
Kyiv National Linguistic University
(Kyiv, Ukraine) E-mail: alla-i@ukr.net

THE CHATGPT USE IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF PROSPECTIVE UNIVERSITY ENGLISH TEACHERS

The results of theoretical and practical research on the appropriateness of using AI chatbots in the educational process in general and in the practical language training of prospective university EFL teachers in particular are presented. The features of the ChatGPT (henceforth GPT), its functioning and advantages in the educational process are characterized. The ways of implementing this tool in teaching EFL to students of the (second) master level of higher education are outlined.

It is stated that in the light of the personal-activity approach, the use of the GPT allows organizing training on the principle of gradual growth of autonomy, development of reflexivity and creativity of undergraduates up to the design of an individual learning trajectory for each student.The practical part of the study consists of examples of exercises for working with the GPT, including mind mapping, Socratic communication and active reminder questions.

***The purpose of the article** is to study the peculiarities of using GPT in the process of practical language training of prospective EFL teachers.*

***Methodology.** A complex of interrelated theoretical methods of analysis and synthesis of scientific publications from Scopus and Web of Science databases, Internet resources, generalization of pedagogical experience were used. These research methods are based on the ideas of the competence approach.*

***The scientific novelty** is to identify the peculiarities of using GPT in the process of forming professionally oriented communicative competence of prospective university EFL teachers in the context of blended / distance / independent learning.*

***Conclusions.** ChatGPT opens up new opportunities for enhancing the interactivity of the educational process in the context of blended/distance/self-directed learning, enriching the language material, introducing new forms and methods of professional training of future EFL teachers at the university level. However, to preserve the integrity of modern higher education and not to sacrifice the rigor required to deliver its quality, GPT is supposed to complement the teaching experience, where the higher education teacher controls the necessary amount of time for meaningful interaction with students.*

***Keywords:** prospective university EFL teachers, practical language training, undergraduates, ChatGPT, artificial intelligence, professionally oriented English communicative competence.*

Стаття надійшла до редакції: 24.04.2023

*Рецензент – доктор педагогічних наук, професор **В. В. Черниш***